

# به‌شی دووهه‌می مـ ژووی خلافه‌تی ئیسلام، مـ ژووی خلافه‌تی ئه‌مه‌ویه‌کانه، که به خلافه‌تی معاویه‌ی کو‌ی ئه‌بی سوفیان دهستی پـ کردوه :-

ژیلوان شـ محمد صالح

معاویه‌ی کو‌ی ئه‌بی سوفیان :- خـی و باوک و دایک و یه‌زیدی برای  
ژـی داگیرکردنی مه‌ککه له لایهن سوپای ئیسلامه‌وه بون به  
موسوـمان، معاویه کو‌ی ئه‌بی سوفیان کو‌ی ابی حه‌ربه، ئه‌بی سوفیان  
باوکی دوژمنی خوـنخـری پـغه‌مبه‌ر بوه تا ژـی داگیرکردنی مه‌ککه  
(که به ناچاری بـ ته ئیسلام)، دایکی ناوی هنده و به‌وه ناسراوه که  
دوای کوشتنی حه‌مزهی مامی پـغه‌مبه‌ر له شه‌ی ئوحد به پیلانـکی ئهم  
هنده ناو سکیان بـ ههـدـیوه و جه‌رگه‌کی به کا‌ی جوه وهـک تـیه‌ک  
بـ کوشتنی براهکی به دهستی حه‌مزه، نه‌نکی معاویه‌ش ئه‌و که‌سه‌یه که  
له قورئاندا به حماله الخ‌گب فی جیده‌ها حبل من مسد ناوی هاتوه.

معاویه ماوه‌یه‌ک نوسه‌ری به‌ردهستی پـغه‌مبه‌ر بوه و نزیکه‌ی 100 وته‌ی  
پـغه‌مبه‌ر له ده‌می ئه‌وه‌وه ده‌ماو ده‌می کردوه. معاویه پیاوـکی زـرزان  
و له‌سه‌ر خـو و فـبـاز بوه، گهـلـک و ته ههن که‌وه‌ک ستایشکردنی بـ ریایی  
دراونه‌ته پا‌ی به‌ام زـر که‌م پشتـاستکراونه‌ته‌وه، خه‌لیفه ئه‌بو به‌کر  
به یاوه‌ری یه‌زیدی برای معاویه له گهـ سوپای نـردراو بـ  
داگیرکردنی شام ناردویه‌تی کا‌تـکیش یه‌زیدی برای مردوه بوه به  
جـگری له دیمه‌شق، له ماوه‌ی خلافه‌تی عمر و عوسمان والی دیمه‌شق  
بوه، دوای کوشتنی عه‌لی بوه به یه‌که‌م خه‌لیفه‌ی ئه‌مه‌ویه‌کان. کا‌تـ که  
عه‌لی له مزگه‌وتی کوفه به دهستی عه‌بدولره‌حمان کو‌ی مه‌لجه‌م  
کوژرا، دانیشتوانی شاره‌که حه‌سه‌نی کو‌ی عه‌لیان کرده خه‌لیفه، به‌ام  
له ژـر فشار و ترسی له هـرشـی معاویه بـ سه‌ر کوفه حه‌سه‌ن دهستی له  
خلافت ههـگرت بـ معاویه به مه‌رجـک دوای مردنی معاویه خلافه‌ته‌که  
بگهـته‌وه بـ حه‌سه‌ن و له گشت دانیشتوانی مه‌دینه و حجاز و عـاق  
ببورـ و هه‌مو قه‌رزه‌کانی بـ بداته‌وه، معاویه‌ش هه‌مو مه‌رجه‌کانی  
قبوـکردو بوه یه‌که‌م خه‌لیفه‌ی ئه‌مه‌ویه‌کان له دمشق له سا‌ی 41 ی کـ

چی و هەر لهو سا هاشدا مهروان كوێی چهكه می کرد به والی مه‌دینه و زیادی كوێی باوکیشی کرده والی به‌سره و کوفه و ته‌واوی عاقل نه‌نکی ئەم چه‌که‌مه زه‌رقای کچی وه‌هه‌به که ناوبانگی بوه له له‌شفره‌شیدا و خاوه‌ن ئا‌ا بوه، له که‌مه‌ی ئەوسای حجازدا له‌شفره‌شه به‌ناوبانگه‌کان ئا‌ا به‌سه‌ر ما‌ه‌کانیاندا هه‌واسراوه، زیادیش ناوی باوکی نه‌زانراوه، جار‌ک جار‌ک به‌کوێی عبید السقفی و جار‌ک به‌کوێی سفیانی باوکی موعاویه ناوبراوه، دایکی زیاد ناوی سمیه بوه و جاریه‌ی الحارس بن کله‌ه السقفی بوه، عبید السقفی گرتویه‌ته‌خ‌ی، له‌خلافه‌تی ئەبو به‌کریدا ب‌ته‌ئیسلا‌م، له‌خلافه‌تی عه‌لیدا والی فارس بوه و دوا‌ی کوشتنی عه‌لی له‌موعاویه یاخی بوه، معاویه‌ش له‌یه‌که‌ له‌کاره‌ف‌ف و ته‌ه‌که‌بازیه‌کانیدا ئەم زیاده‌ی کرده برای خ‌ی به‌ئاماده‌کردنی چه‌ند شایه‌ت‌ک سو‌اندیان‌خوارد که ئەبوسوفیانی باوکی موعاویه کاتی خ‌ی لاقه‌ی سمه‌یه‌ی دایکی زیادی کردوه و دوا‌ی 9 مانگ ئەم زیاده‌ی بوه به‌وه‌ش کردیه‌ برای خ‌ی و و‌اتی فارس‌یش که‌وته‌ ژ‌ر ده‌سته‌اتی و زیادیش بوه پشت و په‌نا ب‌ی.

موعاویه‌ی كوێی ئەبو سوفیان یه‌که‌م خه‌لیفه‌ی ئیسلا‌م بوه که پ‌ش‌مردنی خ‌ی یه‌زیدی كوێی وه‌ك (وه‌لی عه‌د) کرد‌ته‌ج‌گری خ‌ی و به‌ف‌ف و ت‌قاندن ته‌ماع و دابه‌شکردنی سامانی و‌اتانی داگیرکراو به‌سه‌ر کاسه‌ل‌ساندا ه‌زامه‌ندی موسو‌مانانی ب‌ وه‌رگرتوه‌.

له‌ماوه‌ی خلافه‌تی موعاویه‌دا داگیرکردنی و‌اتانی دراوس‌ به‌ره‌و ع‌ه‌ه‌ات و ژ‌ئاوا و باکور به‌رده‌وام بوه، موعاویه‌ ماوه‌ی 20 سا‌ میری شام بوه، 20 سا‌یش وه‌ك خه‌لیفه له‌شام حوکه‌م‌ان بوه و له‌سا‌ی 60 ی که‌چی مردوه و نزیکه‌ی 77 سا‌ ژیاوه و تا مردنیشی هه‌ند‌ توو‌ک و نینه‌کی پ‌غه‌مبه‌ری لا‌بوه و وه‌سیه‌تی کردوه که مرد کاتی له‌گ‌گ‌نانی بیخه‌نه ناو ده‌م و چاوی.

یه‌زیدی كوێی موعاویه‌: -پیاو‌کی که‌ته‌و گ‌شتن و تووکن بوه، به‌مه‌یخ‌ری و داو‌نپرسی ناسراوه، معاویه‌ی باوکی پ‌ش‌مردنی خ‌ی کردویه‌تی به‌وه‌لی عه‌د، ئەو کرده‌وه‌یه‌شی بوه مایه‌ نا ه‌زایی ئەسحابه‌کانی پ‌غه‌مبه‌ر و كوێانی خه‌لیفه‌کانی پ‌ش‌خ‌ی.

موعاویه‌ پ‌ش‌مردنی به‌یعه‌ی (ه‌زامه‌ندی) دانیش‌توانی شامی ب‌ بونی یه‌زید به‌خه‌لیفه له‌دوا‌ی خ‌ی وه‌رگرتبو، کات‌کیش نو‌نه‌ری نارده مه‌دینه ب‌ وه‌رگرتنی ه‌زامه‌ندی دانیش‌توانه‌که‌ی، حوسه‌ینی كوێی عه‌لی ئەبو تالیب و عبدا‌له‌ی كوێی زوبه‌یر به‌رپه‌چیاندا‌یه‌وه و ا‌ازی نه‌بون له‌سه‌ر بونی یه‌زید به‌خه‌لیفه‌ی ئیسلا‌م.

حس‌نی كوێی عه‌لی ئەبو تالیب له‌ژ‌ر داواکاری دانیش‌توانی کوفه که

په‌یتا په‌یتا به نامو نږدراو هر له کاتې خلافتی موعاویه و داوایان له ئه‌کرد بته کوفه و بانگه‌شهی خلافتی خلی بکات و به‌نیان ئه‌دای که پشتگیری بکن، به‌یه تهماعی بون به خلیفه و گڼانه‌وهی خلافت به نه‌وهی پښه‌مهر له به‌نی هاشم و ق و کینه‌ی له مښینه‌ی نوان هردوو به‌نی هاشم و به‌نی ئومه‌یه له هڅی قوه‌یش وایکرد که حسین به ده‌نگ داوای دانیشتوانی کوفه‌وه بچت له 10 ژی الحجه به یاوه‌ری ژماره‌یه‌ک له پیاو و ژن و مندا‌ی خزانه‌که‌ی و هه‌ند له هه‌واداران‌ی له مه‌که‌وه به‌ره و عاقل که‌وته ، کات‌کیش هه‌وا گه‌یشته یه‌زید نامه‌یه‌کی نارد به والی کوفه (عوبه‌یدوالله کو‌ی زیاد) به به‌ره‌نگار بونه‌وه و کوشتنی حسین، عوبه‌یدوالله سوپا‌یه‌کی چوار هزار که‌سی به سهرکردایه‌تی عومهری کو‌ی سهد کو‌ی ئه‌بی وه‌قاس نارد سهر 100 که‌س، خه‌کی کوفه‌ش هر وه‌ک چن پشتیان‌کرده عه‌لی باوکی و حوسه‌ین هر ئاوه‌هاش به ده‌نگ حسنه‌وه نه‌چون و کات‌کیش حوسان خلی له و باره‌دا دیت، داوای له سهرکرده‌که‌ی سوپا‌که‌ی یه‌زید کرد که خلی بداته ده‌ستیان و بیهن به‌لای یه‌زید و ده‌ست بخاته ده‌ستی به‌ام به‌ سود بو چونکه ئه‌وان به له‌ناو بردنی هاتبون، به‌یه له شه‌کی نا به‌رامبه‌ردا حسین و هه‌واداران‌ی که‌مه‌کوژکران و سهری حسنیان له جه‌سته‌یکرده‌وه و له ناو ته‌شت‌کدا بردیان به عیداللهی کو‌ی زیاد له کوفه .

کوشتنی حسین و خاوو‌خ‌زان و هه‌واداران‌ی به شه‌وه‌یه‌کی یه‌کجار داندانه ئه‌نجامدراوه به ده‌ستی که‌سان که ابردویان جگه‌ی گومان بو، چونکه یه‌که‌ک له‌وانه که عوبه‌یدوالله کو‌ی زیاد بو، دایکی ناوی مه‌رجانه بو و که‌یلهی عبدالرحمان کو‌ی حسان بن سابت بو و به که‌مه‌ له لایه‌ن داو‌نپیسانی ئه‌و کاته‌وه لاقه کراوه له‌وانه‌ش زیاد ئبن ابیه بو، مه‌رجانه دوو کو‌ی بو یه‌که‌کیانی ناو ناوه عباد و ئه‌وی دیکه‌یان عوبه‌یدوالله و نه‌زانراوه باوکیان که‌یه، به‌یه زیاد ئبن ئه‌بیه که خلی نه‌زانراوه که باوکیه‌تی دا‌ده‌ی داو و گرتونیه‌ته خلی و ناوی ئه‌ویان هه‌گرتوه، سهر ئه‌وه‌یه که عباد له سایه‌ی خلافتی ئیسلامدا بو به والی سجستان له کاتې خلافتی معاویه و عوبه‌یدوالله‌ش بو به والی به‌سره و دواتر والی له کوفه .

سالی 63 ی که‌چی دانیشتوانی مه‌دینه و ده‌وروبه‌ری به سهر‌کایه‌تی عه‌بدوالله‌ی کو‌ی زوبه‌یر له یه‌زید هه‌گه‌انه‌وه و عه‌بدوالله بو خلیفه، یه‌زیدیش سوپا‌یه‌کی گه‌وره‌ی به سهرکردایه‌تی یه‌زیدی کو‌ی موسلم نارد سهریان و له شو‌ن‌ک که پ‌ی ئه‌وتر (حره

راقم)دانیشتوانی مه‌دینه به‌ره‌نگاری سوپاکه‌ی یه‌زید بونه‌وه و شه‌ه‌که به تـشکاندنی دانیشتوانی مه‌دینه کـ تایی هات و 3500 کهس له مه‌والی و 1400 کهس له ئه‌نساره‌کان و له قوره‌یشه‌کانیش 1300 کهس کوژران که زـریان ئه‌سحابه‌ی پـغه‌مبه‌ر بون، له‌شکره‌که‌ی یه‌زید چونه ناو شاری مه‌دینه‌و کهوتنه تا ئانکردنی سهر و ماـی دانیشتوانی شاره‌که و فه‌سادکردنی ژن و کچانی شاره‌که و کار گه‌یشه ئه‌وه‌ی هه‌زار کچ بـبنکران و ساـی داها‌توش زیاتر له هه‌زار زـ له دایک بون.

دوای داگیر کردنی مه‌دینه له‌شکره‌که‌ی یه‌زید به‌ره‌و مه‌ککه کهوتنه، له گـا سهرکرده‌ی له‌شکره‌که یه‌زید کوـی موسلم مرد و پـش مردنی خـی یه‌که‌کی دیکه‌ی کرده جـگری، سوپاکه‌ش له ساـی 64 ی کـچی گه‌یشه مه‌ککه‌و دوای گه‌مارـ دانی شاره‌که کهوتنه بـردوما‌نکردنی به مه‌نجه‌نیق و داروبه‌رد و خانوی شاره‌که‌یان دا به‌سهر یه‌کداو سوتان‌دیان و به‌رگی که‌عبه و سهربانه‌که‌ی و هه‌ردوو قـچی به‌رانه‌که‌ی که خودا ناردبووی بـ ئیبراهیم که بیکاته قوربانی له جیاتی ئیسماعیل، به ئاگری مه‌نجه‌نیقه‌که سوتان.

یه‌زید له ناوه‌ـاستی مانگی ره‌بیع الاولی ساـی 64 ی کـچی مردوه‌و موعاویه‌ی کوـی کراوه به خه‌لیفه له جـگه‌که‌ی، عبدالله‌ی کوـی زوبه‌یریش له مه‌دینه بانگه‌شه‌ی بـ خـیکرد وه‌ک خه‌لیفه له‌هه‌مانکا‌تدا . موعاویه‌ی کوـی یه‌زید:- یه‌زیدی کوـی موعاویه پـش مردنی موعاویه‌ی کوـی کرده جـگری خـی وه‌ک (وه‌لی عه‌د ) و له مانگی ره‌بیع الاولی ساـی 64 ی کـچی بوه جـگری باوکی، گه‌نجـکی هـوشت باش بوو له‌به‌ر ده‌رده‌داری جه‌سته‌ی خلافه‌ته‌که‌ی له دوو مانگ تـپه‌ی نه‌کرد له ته‌مه‌نی 21 ساـیدا کـچی دوا‌ییکرد و پـش مردنیشی نه‌یویست جـگر بـ خـی دا‌بنـت.